

Helgarö kyrka

Fastighet Helgarö 1:1, Helgarö socken, Strängnäs kommun,
Strängnäs stift, Södermanlands län

Antikvarisk kontroll
Utvändig upprustning

Evy Rydergård

Helgarö kyrka

Fastighet Helgarö 1:1, Helgarö socken, Strängnäs kommun,
Strängnäs stift, Södermanlands län

Antikvarisk kontroll
Utvändig upprustning

Evvy Rydergård

Rapport 2009:4

© 2009 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & Utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@dll.se
www.sorlandsmuseum.se

Författare: Evy Rydergård, antikvarie
Omslagsbild: Detalj på Helgarö kyrktorn
Foto, där ej annat anges: Evy Rydergård, Sörmlands museum
Diarienummer: KN-KUS05-134

Allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/01672

Nyköping 2009

INLEDNING	5
Historik	5
KULTURHISTORISKA VÄRDEN I UTVÄNDIG GESTALTNING	5
TEKNISK BESKRIVNING	5
ARKITEKTEN EMIL VICTOR LANGLET	6
RITNINGAR ÖVER KYRKAN	7-9
Sammanfattning av utförda arbeten	10
Skadebild och åtgärdsförslag	10
Färganalys	10
Utförda arbeten	10
Kulturhistorisk avvikelse	11
Fotografier	12-21
KÄLLFÖRTECKNING	22
Litteratur	22
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	23

Fig 1 Utsnitt ur den Blå kartan.

INLEDNING

Historik

Helgarö socken och kyrka är belägen på Fogdön i Mälaren nordväst om Strängnäs. Namnet Helgarö betyder Heliga ön och namnet kan beteckna en hednisk kultplats. Under medeltiden dominerades trakten av Vårfruberga cisterciensernunnekloster. Helgarö var annex till Fogdö under medeltiden. Två kyrkor till finns på ön - Fogdö och Vansö. Under 1100-talets senare del uppfördes en stenkyrka vid Helgarö om 9 m längd och 6 m bredd på långhuset utan torn med ett smalare kor i öster. På 1400-talet revs det romanska, smala koret och kyrkan förlängdes till 21 m. En sakristia och ett vapenhus byggdes och fyra tegelvalv slogs. Antikvarie Johan Peringsiölds teckning från 1684 visar kyrkans utseende två år före en brand som ödelade kyrkan. Den prickade, vertikala linjen på teckningen, fig 2 markerar gränsen mellan medeltidskyrkan och ett kor med gravkor under, vilket landshövdingen i Kalmar län lät uppföra för sin familj Cruus på gården Edeby i Helgarö socken. En rikskollekt till kyrkans återuppförande insamlades och från Nyköpings slott som brann 1665 skänktes byggnadsmaterial. 1729 hade ett smalt torn i väster uppförts. Redan 1749 genomfördes en stor upprustning av kyrkan. Murarna rappades och tornhuven plåtkläddes och försågs med en järnspira med förgyllda knoppar och en tupp. Sakristian ersattes 1774-1775 på en äldre grund och gavs femsidig form. En strävpelare och en bod tillkom i norr. 1864 togs spåntäckningen på taken bort och ersattes med järnplåt. Dagens Helgarö kyrka fick sitt uttryck 1886 då en omfattande om- och tillbyggnad genomfördes under ledning av arkitekten Emil Langlet. Då byggdes ett västtorn i nygotisk stil. Kyrkklockorna monteras i tornet. Därmed blev klockstapeln överflödig. Fasaderna spritputsades och listverken, omfattningar och nygotiska ornament gjordes släta. Fönstren fick kraftiga gjutjärnsbågar med nygotiska spröjsverk. Den 30 oktober 1886 skrev hr Sillienberg (?) på Edeby Jäderön till Riksantikvarien och meddelade att den nya tornbyggnaden och övrig restaurering, samt rivning av klockstapeln och invigning av de två nya klockorna skulle ske torsdagen den 4 november 1886.

Kyrkan omgärdas av en stenmur från 1856. I väster har kyrkogården utvidgats och muren avlägsnats. En äldre trädrad som planterades 1776 och 1801 finns delvis kvar.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN I UTVÄNDIG GESTALTNING

Helgarö kyrka har ett högt kulturhistoriskt värde genom sitt samband med Vårfruberga cistercienserklostret för nunnor och den långa kontinuiteten i byggnadshistorien och användning från 1100-talet och fram till 2000-talet. Olika byggnadsetapper kan avläsas utvändigt och invändigt. Den mest påtagliga gestaltningen skedde under 1880-talet när kyrkan förstörades och fick en nygotisk stil efter ritningar av arkitekten Emil Victor Langlet. Enligt Överintendentämbetet i Stockholm skulle den stilen följas i Sverige. Kyrkan fick ett kraftfullt torn, spetsbågar och nygotiska spröjsverk av gjutjärn i fönstren, fältindelningar och utsmykningsdetaljer samt ny färgsättning i gult och vitt för att förstärka den nya arkitekturens formspråk. Tidigare var den vita spritputsen med mindre ballast nerdragen till socklarna.

TEKNISK BESKRIVNING

Redovisning av tidigare yttre renoveringar och underhåll genom utsnitt ur arkivtexter: Tak på trapphuset vid sakristian järnplåt som målades med oljefärg 1898.

I ett kontrakt skrivet den 10 juni 1913 framgår att kyrkoherde O.E. Theodor Edström och byggmästare F. A. Helin överenskommit att ”1) Helin reparera det yttre af Helgarö kyrka så, att allt löst bruk bortskrapas å tornet, i alla fogar bortskrapas bruket till 2 cm djup, teglet rengöres med vatten och sedan detta är gjort nyputas dessa ytor. 2) Kyrkans alla öfriga ytor släta partier äfvensom rappningen under sakristians fönster samt alla fönsternischer skrapas, vattrivas, lagas och affärgas i likhet med tornet. 3) Sockeln lagas så, att alla sprickor ifyllas med cementbruk och alla lösa partier aflägsnas och ersättas med nya. Likaså affärgas sockeln med lersfärg, enligt Kostnadsförslag 30 maj 1913. ”Öfriga ytor skrapas, vattrives och det hela affärgas.”

Skrivelse 1931 om godkännande av utvidgning med 30 cm av dörröppning i bårhuset.

Entreprenadkontrakt den 19/7 1932 mellan Helgarö församlings kyrkoråd och murare E. W. Pettersson Wiggeby Fogdö Å reparation å Helgarö kyrka. § 2 Arbetets utförande. Skrapning och lagning vattrivning samt färgning av alla släta ytor på kyrkan samt lagning

och färgning av all spritputs. Sockeln å kyrkan lagas samt avfärgas med sement.

Betong på sydsockeln fanns inte 1923, men finns på ett fotografi 1946. Då ser tornplåten ut att vara svartmålad. Kopia från ATA (Allmänna Topografiska Arkivet) Riksantikvarieämbetet, Stockholm: Tjänstememorial upprättat den 12 mars 1951 av arkitekten Lars Håkan Stråge. ”Till kyrkan fogades år 1886 ett nygotiskt torn, som i exteriören gör ett främmande intryck. Samtidigt anbringades ny puts på kyrkans övriga ytterväggar, överensstämmande med tornets puts. Licener och omfattningar m.m. äro slätputsade.” ”Troligen kan den gamla putsen och färgsättningen återfinnas under den nuvarande. Tornet bör få bibehålla sitt nuvarande utseende, men det bör övervägas, om inte de äldre delarna i sin ytbehandling böra skilja sig från det relativt nytillkomna tornet genom att de slätputsade partierna avlägsnas.”

Takarbeten utfördes 1954.

I arkitekterna Sten Ramel och Lars Håkan Stråges arbetsbeskrivning 25 juli 1955 står att viss garnering på tornet tas bort. Det skedde inte eftersom de fanns kvar 2005. De befintliga bodarna på norrsidan skulle rivas varvid de blottlagda strävpelarna skulle kompletteras och repareras. Därefter skulle slamning med kalkbruk 1:4 ske. Bodarna stod kvar 2005. Befintligt yttertak skulle ses över 1955. Skadad plåt skulle bytas ut mot 0,56 mm tjock och dubbelfalsas. Stånd- och hängrännor skulle ses över. Gamla evakueringsskorstenar över bårhus och långhus skulle tas bort och ersättas med nya enligt ritning. Glasen i samtliga fönster skulle ses över. Ny kittning i metallbågarna skulle tillverkas av en del blymönja och en del krita samt linolja i sådan mängd att kittet får lämplig konsistens. Linoljan skall bestå av lika delar kokt och rå linolja, enligt beskrivningen 1955. Falsarna stryks först med mönja. Angående kyrktuppen (1955). Korset på tornets spets nedtages. Befintlig äldre tupp repareras och förses med smidd ståndare samt sätts upp på korsets plats (?). Förgyllning med äkta bladguld anges i arbetsbeskrivningen. Komplettering av trä vid takfot. En strykning med oljefärg. Grundförstärkning av de båda östra hörnen och av bårhuset.

Utvändig renovering skedde 1965. Kungliga Byggnadsstyrelsen skriver 1965-08-24 att den mottagit anmälan från kyrkoherde Gustaf Walldin, Vansö, Strängnäs att yttre underhållsarbeten kommer att utföras. Firma A. Hellfors Bleck- & Plåtslageri, Eskilstuna utsågs

att utföra målning av tak. ”Taket stålborstas. Därefter målning 1 gång med rotskyddsfärg samt målning 1 gång med plumbatfärg.” 1955 genomfördes också yttre restaurering enligt entreprenadkontrakt mellan Helgarö församling och byggmästare Sven Karlsson & Co AB, Bärby, Fogdö. ”Gula partier handstrykas, tornluckor och urtavlor målas ... Reservation. Urvisare och siffror riktas och återställs i ursprungligt skick, eventuellt belägges med bladguld. Fasaden lagas och avfärgas med Aktivan som sprutades två gånger på spritputsen efter rengöring med sandblästring. Släta ytor målas för hand.”

Underhållsbehandling gjordes 1969 och underhåll av tak samt renovering av sakristia mm under 1970-talet.

1978 inventerades takmaterial på uppdrag av Riksantikvarieämbetet: ”torn, övriga tillbyggnader kopparplåt, dåligt skick = omläggning av taket krävs inom de närmaste åren. Långhus, kor, vapenhus, sakristia, galvaniserad plåt, ommålning.” Knut Åkesson beskriver långhusets takplåt 1989 som ”av bandtäckningstyp utan förskjutning av tvärfalsarna. På den norra sidan är plåten av storformat falsad med förskjutna tvärfalsar.”

ARKITEKTEN EMIL VICTOR LANGLET

Emil Victor Langlet (1824–1894) fick sin utbildning vid Chalmerska slöjdskolan och vid Konstakademien. Han fortsatte i Paris vid Ecole des Beaux Arts och med studier på kontinenten, främst Italien. Han inledde sin arkitektverksamhet i Norge 1857 med Stortingsbyggnaden. Från 1866 arbetade han som arkitekt vid överintendentsämbetet med kyrkor och restaureringar. Han var kontrollant vid Uppsala domkyrkas restaurering. Kyrkor var hans främsta intresse. Han utvecklade en egen typ av centralkyrkor med sexsidig plan och läktare. Tolv stycken blev uppförda under 1870- och 80-talen. Till de främsta räknas Caroli och Pauli kyrkor i Malmö. Den senare rymde 2000 personer. Hans utgångspunkt var lombardisk rundbågestil och rikedom av detaljer. Arkitekten bodde med sin familj vid Spetebyhall i Lerbo socken. Byggnaden, som han lät uppföra, har fyra renässanstorn och den putsade fasaden är färgsatt i rosa med omfattningar i järnvitriol, samma gula som på Helgarö kyrka.

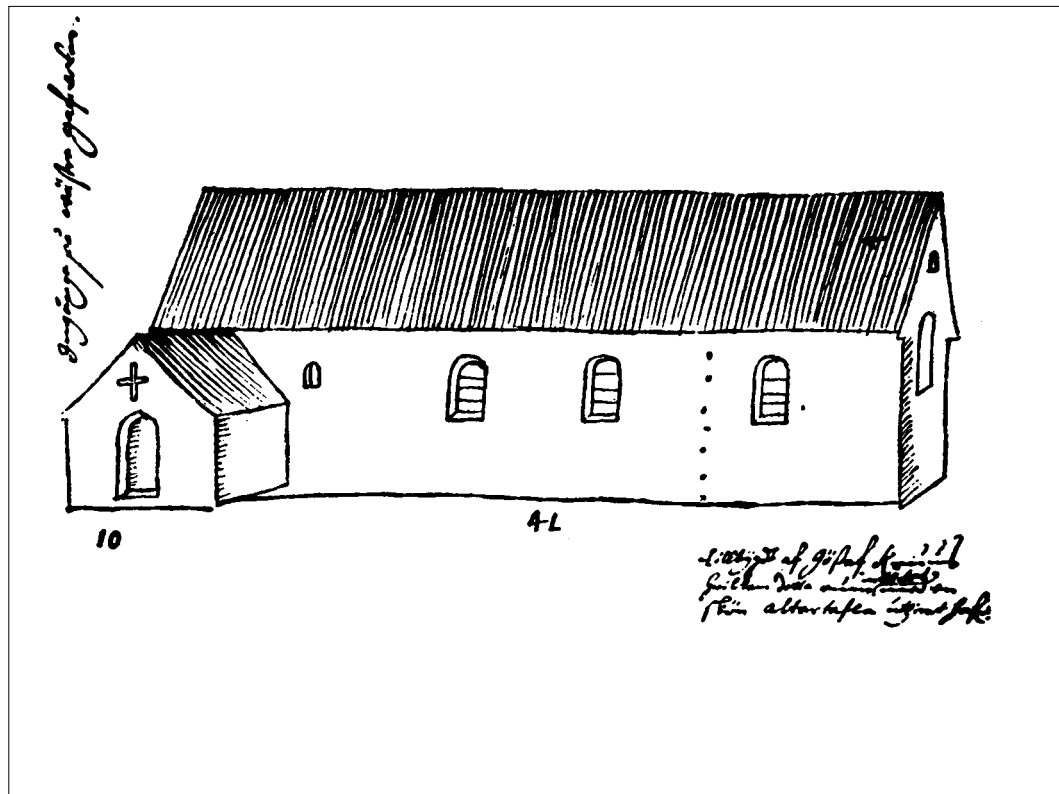

Fig 2 Helgarö kyrka 1684 enligt antikvarie Peringskiölds teckning.

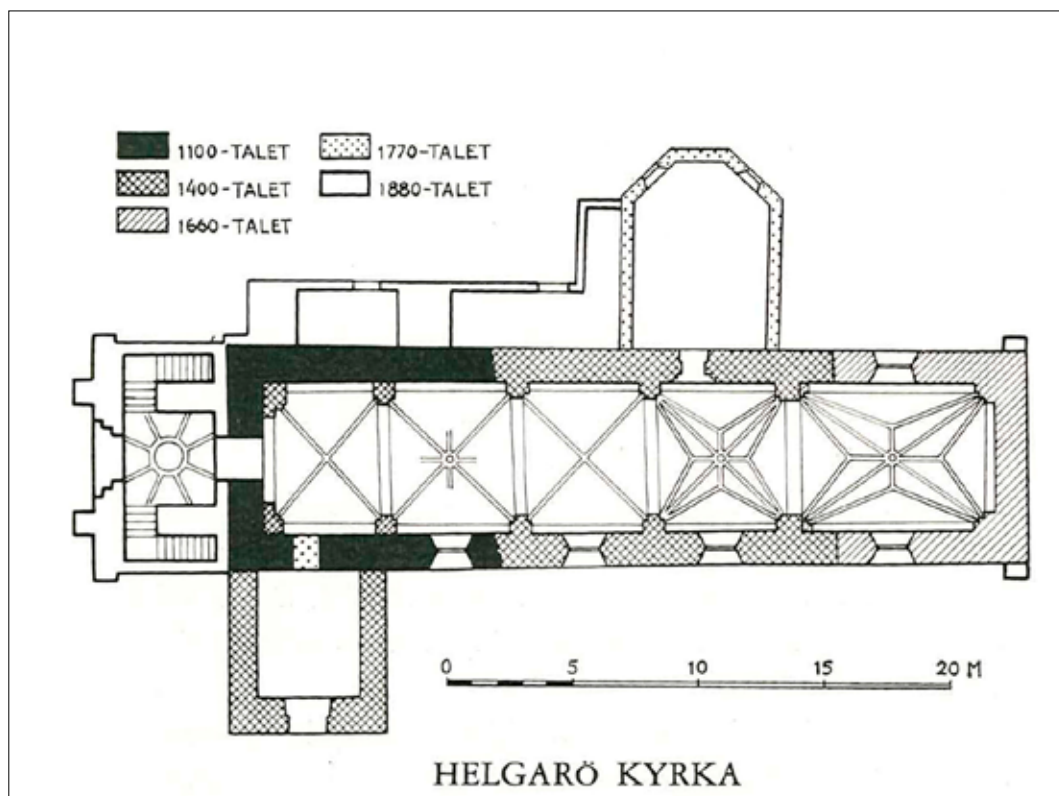

Fig 3 I grundplanen kan de olika utbyggnadsetapperna ses.

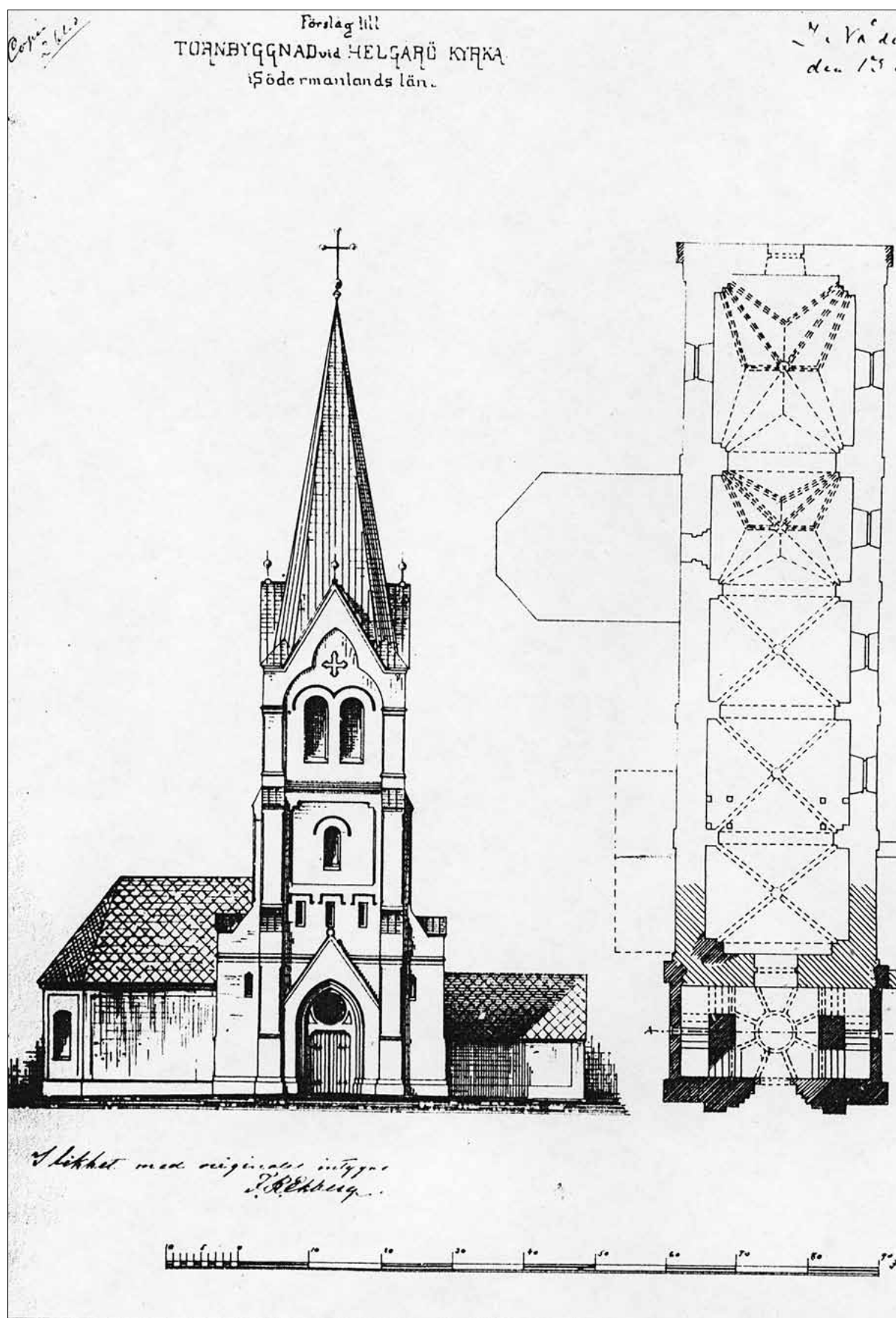

Fig 4 Arkitekt Emil Victor Langlets ritning över förslag till tornbyggnad vid Helgarö kyrka, "I nåder gillad den 13 april 1886".

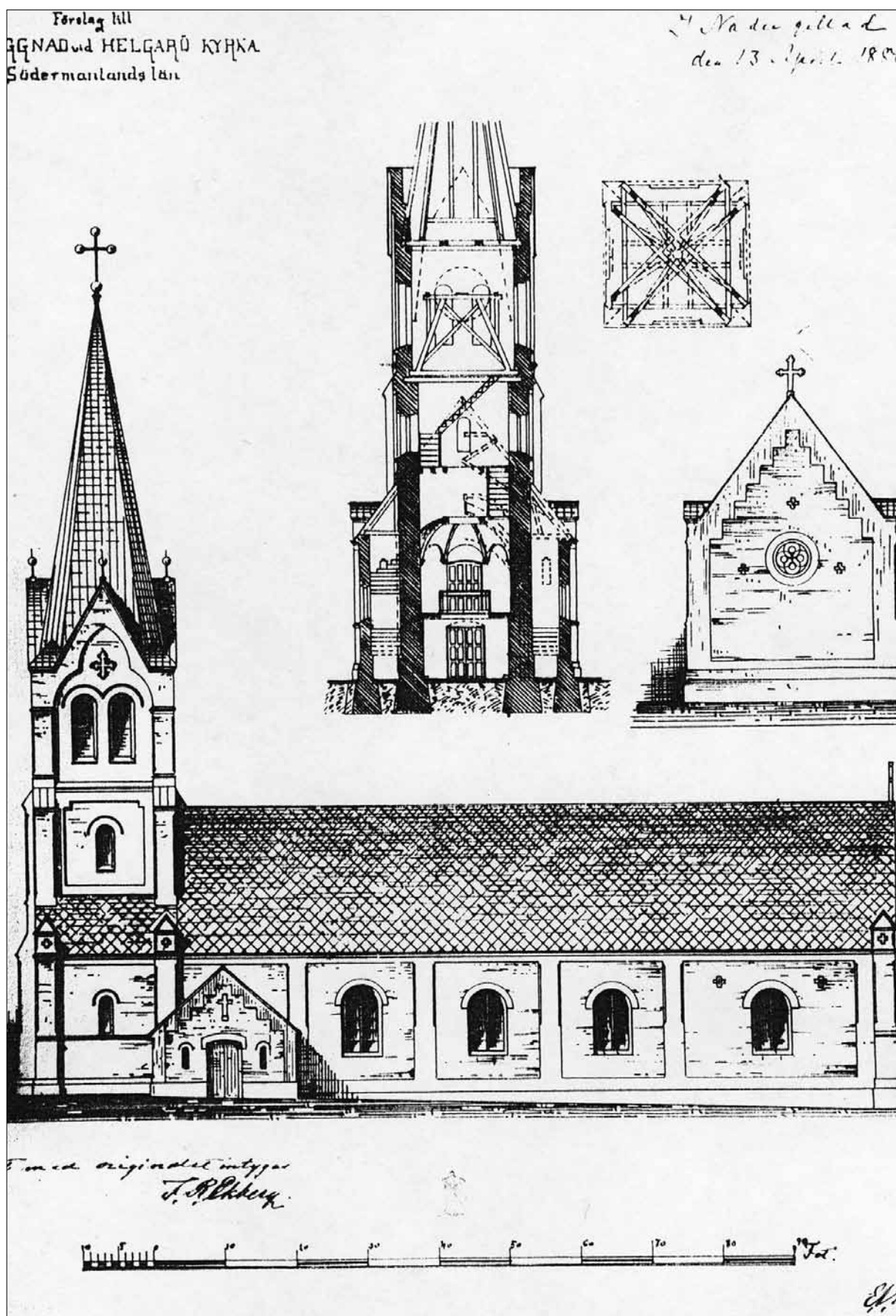

Fig 5 Ritning nummer två för Helgarö kyrkas ombyggnad. Nygotik blandas med runda bågformer. Upphöjda och försänkta kors är ett återkommande tema i fasaden.

Sammanfattning av utförda arbeten 2005

Helgarö kyrka har år 2005 genomgått yttre tak- och fasadrenovering, plåttäckningar, målningsarbeten, målning av de tre urtavlor på tornet, förgyllning av visarna och de romerska siffrorna. Hela kyrkan har givits ny färgsättning för att lyfta fram det arkitektoniska uttrycket av nygotik som kyrkan gavs av arkitekten Emil Victor Langlet 1886-1888 då även ett nytt torn byggdes. Hänsyn har tagits till underliggande originalsikt i fasadputs.

Skadebild och åtgärdsförslag

Felaktigt utförda avvattningsplåtar hade orsakat puts-skador. Ljudluckornas plåtar nederst i nischerna var exempel på bristande kvalitet. Likaså längst österut uppfyllde intenockplåten kravet på vattenavvisande funktion. Språnget var 17 mm och bör vara 45 mm. Listen hade enkelfals.

Gravrost fanns på flera ställen på ståndsdivor/fotplåtar på alla tak utom på tornet som har kopparplåt med enkelfals. Där fanns dock ett tiotal sprickor i stället. De kopparklädda tornluckornas stommar hade kraftiga rostangrepp.

De svarta stuprören var planerade att behållas till största delen, men visade sig inte hålla kvalitetsmålet. Flera trattar hade gravrost och var genomrostade. Stuprörstrattarna var olika stora på olika byggnadsdelar. De gamla fästena bestod av fastnitade plåtband på järnstag, spikar.

Kyrkans puts är i underliggande skikt tidigare kalkavfärgad med traditionell kalkfärg. Utanpå detta sprutades 1965 en ädelputs som även suddade ut skärpan i listverk och ändrade kyrkans karaktär. Materialet är också för hårt. Det svagaste skiktet skall finnas ytterst.

Fasadens skador var allt från för tunnt och söndervittrat ytputsskikt, missfärgning, algpåväxt och oljespackel till stora sprickor i naturstenssocklar, stomme och i hörn. För starkt bruk som bundit fukt hade använts tidigare. På socklarna på sakristian i norr och på långhusets sydsida finns ett tjockt betonglager, vilket skulle behöva avlägsnas och förbättras. Det skulle dock bli för stor insats 2005. Takfotslisterna var så dåliga att risk fanns att delar skulle falla ner. Teglet vittrade under lossnat

bruk. Under det tunna ytskiktet från 1965 var det ingen vidhäftning i bruket utan ren sandning uppträdde. På spritputsade ytor var vidhäftningen av ädelputs för god för att kunna tas bort.

Tre urtavlor på tornet behövde målas. Visarna och de romerska siffrorna skulle förgyllas. Urtavlorna är av galvaniserad plåt, visarna av koppar och siffrorna av bly. En visare fattades. Tornets kors med klot av koppar var planerade att förgyllas.

Färganalys

Tiden före 1888 avfärgades fasaderna i en och samma ljusa kulör på de spritputsade och släta delarna, vilket kan ses inne i den västra norrboden. Vid undersökning av de olika putslagren kunde både vit, gul och rosa kulör ses. Den rosa kan härröra från 16-1700-talen.

Efter 1880-talets renovering då Helgarö kyrka gavs en nygotisk karaktär karaktäriseras den av att de spritputsade stora ytorna är brutet vita och de släta omfattningarna har en kraftfull gul färg.

Långhus: Stora partier av långhusfasaden har tjock spritputs. Den tillkom vid 1880 års renovering. Ny modern spritputs med krossad ballast har sprutats på sannolikt 1965. Under spritputslagren finns i vissa partier gul slätputs med kulör 920:7 enligt Riksantikvarieämbetets färglikare Kalkfärg. Därunder en avfärgning i gul kulör mellan järnvitriol:5 och ljusocker 92:5.

Vapenhus: kulörprov togs på det östra hörnet i sydportalen. Yttersta skiktet gul, slät och tunn glimmerputs, nr 920:7 oxidgult, järnoxidsvart. Därunder grå linoljefärg på slät puts, 7A-39/7A-30, så följer ljusgul slät puts, 92:6 ljusocker, grön umbra. Nästa lager inåt är gul slätputs med viss struktur, 92:5 ljusocker. Längst in något rödare slät puts, järnvitriol:5.

Sockel: ytterst vit, därefter gul och innerst röd.

Kulörerna har jämförts med Riksantikvarieämbetets och ECS Färglikare Kalkfärg 90.

Utförda arbeten 2005

Fasaderna behandlades mot alger och lågtrycksvåt-blästrades. Arbetet med att laga små och stora sprickor har varit omfattande. Ytlagningar och nya putsytor är utförda med kalkbruk Serpo 142 0-3 mm. På socklarna har cementbruk avlägsnats och hydrauliskt kalkbruk Serpo 148 3 mm använts. Tornets sockel är av obehandlad granit. Målet var att använda traditionellt kalkbruk vid lagningar och att kalkavfärga hela kyrkan sju gånger. Därmed skulle kyrkan få bästa möjliga fuktvandring och genomluftning i muren. Traditionell kalkavfärgning gjordes dock inte av många skäl. Det finns gamla cementlagningar på fasaderna och det är oklart hur kalkavfärgning fäster på cement. Stora ytor på tornets fasad hade dessutom kvar ytputsen från 1965 med cementinblandad ädelstänkeputs som satt för hårt på spritputsytorna för att kunna tas bort. En annan orsak till varför inte kalkavfärgning gjordes är att spritputsens ballast blottades i vissa avsnitt vid tvättningen. Bedömning gjordes att traditionell avfärgning inte skulle fästa på ballasten eller nötas bort snabbt och försvinna vid regn. Färgning av fasaderna har sålunda skett med kulturkalkfärg Serpo 249 genom penselstrykning två gånger i kulörerna järnvitriol 5, kraftigt gul, på slätputsade friser, listverk och hörn. På övriga slätputsade fält och på spritputsade ytor är kulören bruten vit, 94:2, guldocker. Problemet med en kvarvarande fuktfläck i storlek 50 mm på taklist i torngavel fanns fortfarande kvar vid slutbesiktningen.

Taken har högtryckstvättats. Flera avvattningsplåtar har bytts ut på tornet där putsskador hade uppstått på grund av felaktigt utförda plåtar. Nya konstruktioner har utförts. Utförliga beskrivningar och skisser på detaljlösningar finns i byggmötesprotokollen. Nynockplåt har monterats. På vapenhuset har en ståndskena bytts. Överspolningsskydd till fotränna i nordost på sakristian tillverkades. Fönsterbleck på tornet har bytts till nya efter särskild skiss. Blecket under rosettfönstret i väster byttes ut till ny utformning och högre uppdragning vid sidorna om fönstret.

Taken är stora och stora mängder vatten skall ledas bort så att de nyputsade och ommålade fasaderna skyddas. Tornspirans koppartak hade elva sprickor som har tätats genom att tillkapade plåtar plus 100 mm runt om har tryckts fast i tätningsmasa och därefter skruvats fast i underlaget. Arbetet utfördes från skylift. Nya plåtar på tornet har behandlats så att de liknar kopparplåt.

Gammal plåttjocklek varierade mellan 0,2-0,9 mm. Ny plåt är 0,7 mm tjock. Nya galvaniserade stuprör om 22 cm diameter och trattar har monterats genomgående. De nya rören är fabriksmålade i halvmatt, svart kulör. Från långhusets tak i norr leds nu ett förlängt stuprör över bodens tak ner till mark. Stuprörsutlopp har försetts med rännalsplattor.

Takrengöring och målning har skett med olika metoder beroende på vilket takmaterial som finns på de olika byggnadsdelarna. Nordsidan med befintlig plastisol rengjordes i grad 3 och målades med polyutanfärg, en gång täckande. Ett rörkors på vapenhusetsnock i söder målades svart. Solbänkarna av plåt målades svarta. Ett kors i öster på långhusetsnock målades vitt som det har varit tidigare.

Stommarna till de kopparklädda tornluckorna byggdes nya. Tre urtavlor har målats med blymönja och två gånger med svart linoljefärg. En visare nyttillverkades. Visarna och siffrorna har förgyllts. Tornets kors med klot förgylldes inte. Det nedre klotet lagades.

Dörrar, luckor, masverket i kyrkfönster och taklist har målats i brun kulör, 2c-44, bränd terra, NCS S 6020 - Y 70 R.

Kulturhistorisk avvikelse

Färgsättning/avfärgning av kyrkan blev mycket lyckad kulörmässigt. Ytan får dock ett mera stumt intryck med kulturkalk än med traditionell kalkavfärgning. Fasadputsen gick tidigare ända ner till avvattningsplåtarna där en friskärning hade gjorts med murslev för att ge plats för viss rörelse mellan olika material. Putskanterna slutar nu någon centimeter ovanför de nya kopparplåtarna på tornets avvattningsbleck till luckor eller är i andra fall skuren under 45 graders vinkel. Det är en kulturhistorisk avvikelse från äldre möten mellan puts och plåt. Med tanke på det branta takfallet borde putsen ha kunnat gå ner till plåten som den gjorde innan vi startade 2005 års fasadrenovering.

Stuprörens delar hade popnitats utan att målas över. Det är inte en godtagbar metod på en kyrka.

På den nedre del av sydväggen i anslutning till en bred betongtäckt granitsockel, har den arkitektoniska ramens bas tagits bort av tekniska skäl för att undvika att snö och fukt samlas där och orsakar skador.

Fig 6 Helgarö kyrka före upprustningen 2005. Takfärgen flagar, fasadernas putsyta och kulör härrör från 1960-talet. Sprickor finns under olika fönster.

Fig 7 Taken är täckta med olika plåtmaterial och är lagda med olika tekniker.

Fig 8 En putsskada fanns på tornets västra del.

Fig 9 På den sydöstra strävpelaren var avtäckningsplåten av järn i stort behov av målning.

Fig 10 Inne i det västra, norra förrådet kan spritputs och slät puts ses från väggparti som var synligt före 1880 års ombyggnad.

Fig 11 Den nedre arkitektoniska avslutningen längst ner på den södra långväggen mot betongggjutningen orsakade fuktskador och togs därför bort 2005.

Fig 12 Putskulören under ytskiktet stämde bra med förväntad järnvitriolgult som hör samman med tiden 1880 och med arkitekten Langlets färgval på sina byggnader. Även putsytan är mera korrekt än ytskiktet som hör till 1960-talet.

Fig 13 Längre in under gula putsikt fanns rosa kulör. Den ytan kan ha varit synlig under 1700-talet.

Fig 14 I bygdegården finns en tavla, skänkt av syskonen Holm, som visar färgsättningen på kyrkan. Konstnären är enligt uppgift okänd.

Fig 15 I sydportalen fanns grå linoljefärg.

Fig 16 Arkitekt Pål Nyström var projektledare. Bakom honom syns Heikki Kirves, murare. De står på byggställningen framför en av urtavlor på tornet. De romerska siffrorna och visarna är bortmonterade inför förgyllning.

Fig 17 Borthuggen fasadlist på sydväggen. Det gröna skräpet är takfärgen från 1970-talet, som togs bort i stora sjok eftersom den innehöll plast.

Fig 18 I stället för den markerade listen nertill målades motsvarande form på slät puts.

Fig 19 Ny kopparplåt har monterats på den vertikala pelaren. Modern, markant avslutning av putsen mot plåten.

Fig 20 Här i originalutförande ansluter putsen på traditionellt sätt mot plåten med en obetydlig friskärning med murslev för att tillåta viss rörelse.

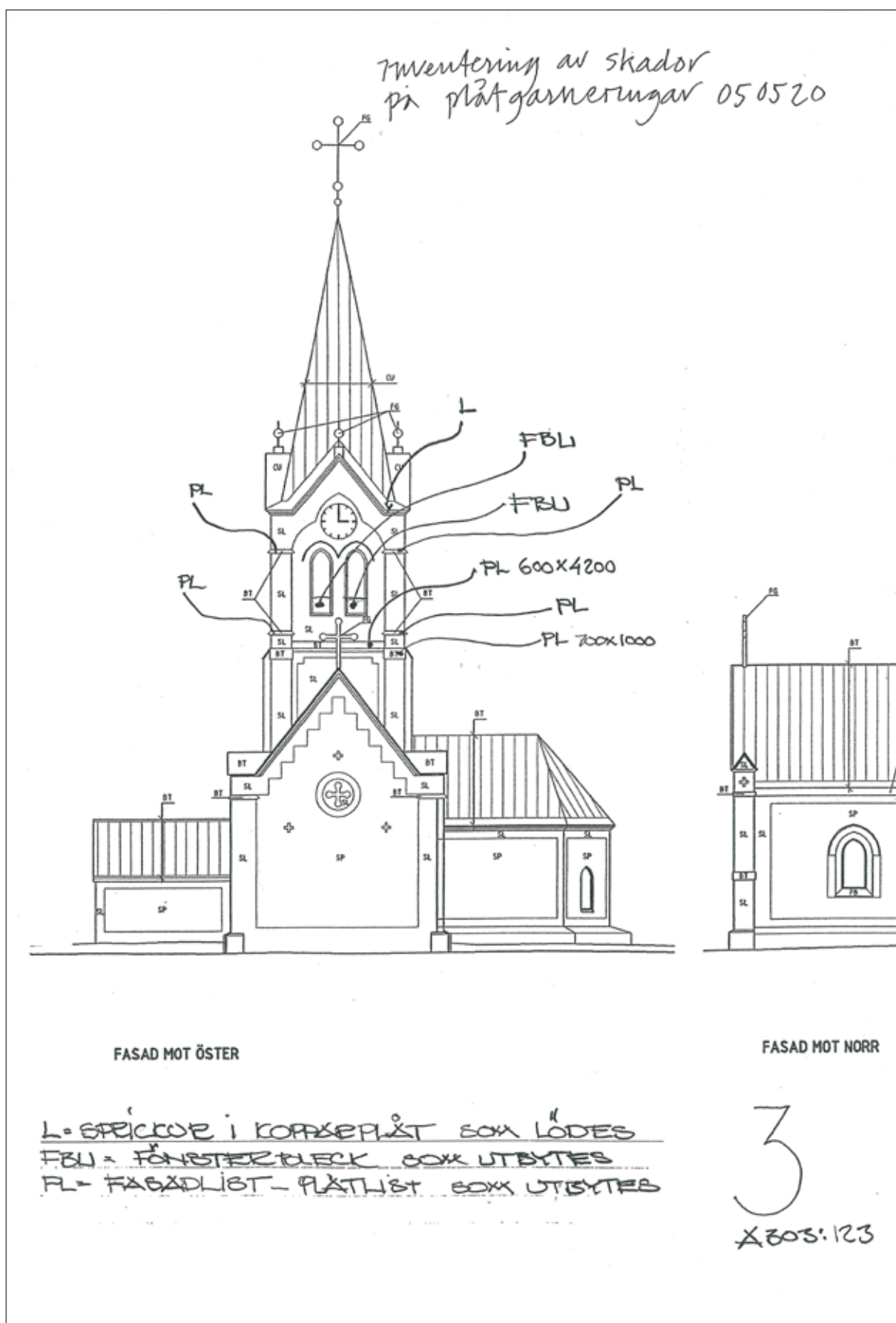

Fig 21 Arkitekt Pål Nyströms ritning över plåtskador och förslag till åtgärder. Ostfasadens utsmyckning i fasaden är tydlig.

Fig 22 Detalj vid tornluckans bas. Ny konstruktion med fästplåt och papp.

Fig 23 Tornet har blivit färgsatt i originalfärgställningen. Därmed framhävs de arkitektoniska delarna.

Fig 24 Den nya plåten har monterats vid ljudluckan.

Fig 25 Urtavlan i väster har målats. Visarna och de romerska siffrorna har förgyllts. Ljudluckorna har målats bruna.

Fig 26 Helgarö kyrka i sin glans 2007. Foto Kjell Taawo i samband med kyrkokaraktäriseringsprojektet där varje kyrka i Södermanland skall beskrivas och de viktigaste dragen att värna om skall anges.

KÄLLFÖRTECKNING

Litteratur

Schnell Ivar, Kyrkorna i Södermanland, Nyköping, 1965.

Andersson Henric O, Bedoire Fredric, Swedish Architecture, Drawings 1640-1970. Byggförlaget, Stockholm, 1986.

Bohrn Erik, Helgarö kyrka, Sörmländska kyrkor 89, kyrkobeskrivning första upplagan. Södermanlands Hembygds- och museiförbund, Eskilstuna 1946.

Schnell Ivar, Helgarö kyrka, Sörmländska kyrkor 89, kyrkobeskrivning andra upplagan. Södermanlands Hembygds- och museiförbund. Nyköping 1967.

Helgarö kyrka, Sörmländska kyrkor 89, kyrkobeskrivning, tredje upplagan. Sörmlands museums förlag, Nyköping 1990.

Svenskt Biografiskt lexikon.

Eskilstunakuriren 28 dec 1955.

Opublicerat material

Tjänstememorial med program för restaurering av Helgarö kyrka, Södermanlands län, 12 april 1951.

Kopia av brev 30 okt 1886, Sillineberg, Edeby

Fornlämningsbeskrivning av nr 30 i Fogdö socken.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Fastighetsuppgifter

Objekt: Helgarö kyrka
Kommun: Strängnäs kn
Fastighetsbeteckning: Helgarö 1:1
Socken: Helgarö
Län: Södermanland
Ekonomisk karta: 10 H 8b

Författningsskydd

Lag (1998:950) om Kulturminnen m m

Kyrkor uppförda före utgången av år 1939 skyddas enligt 4 kap. 3 § Lag (1998:950) om kulturminnen mm (KML). Enligt denna lag ska alla kyrkobyggnader och kyrkotomter som tillhör Svenska kyrkan samt alla begravningsplatser vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. För byggnader och anläggningar som tillkommit före 1940 gäller att de inte på något väsentligt sätt får ändras utan Länsstyrelsens tillstånd. Detta tillståndskrav gäller också för vissa, särskilt utvalda byggnader och anläggningar som är yngre och som har höga kulturhistoriska värden. Kyrkliga inventarier av kulturhistoriskt värde ska förvaras och vårdas väl. Varje församling ska föra en förteckning över sådana inventarier.

Projektrelaterad information

Fastighetsägare: Vårfruberga Härads Kyrkliga Samfällighet, 645 92 Strängnäs
Beställare: Dito Samfällighet, Lars Viper, Mia Andersson, Lars-Åke Larsson
Projektledare, konsult: Arkitekt Pål Nyström, Målararkitekter AB, Box 104, 745 22 Enköping
Konsult: Målarkalk AB, Ulf Nymberg, Brogårdavägen 11, 260 61 Hyllinge
Konsult angående tornspirans plåtskador: Plåtslageriernas Riksförbund, Bo Selander
Utförare: Fasadrenoveringar Roland Karlsson AB i Mälardalen, Niklas Karlsson, Box 544, 631 07 Eskilstuna
Murare: Hekki o Patrik Kirves.
Plåtarbeten: Husby takplåtslageri & Ventilation AB, Mikael Johansson, Kungsgatan 68, 632 21 Eskilstuna
Takmåleri: Specialmålarna Linköping, Urban Bäckehed
Måleri snickerier: CAP-måleri, Lars Andersson
Förgyllare: Höjdmontage, Joel Berg, Borgsgatan 46, 602 36 Norrköping
Antikvarisk kontrollant: Sörmlands museum, Evy Rydergård, Box 314, 611 26 Nyköping

Övriga uppgifter

Länsstyrelsen i Södermanlands län, dnr 433-457-2005, Erik Orviste
Sörmlands museum, dnr KN-KUS05-134, Evy Rydergård
Byggmötesprotokoll: Elva stycken.
Slutbesiktningsutlåtande 20050929.

Dokumentationsmaterial

Dränering planerades att göras efter 2005.
Handlingar angående kyrkans restaurering 1930-1937, 1976-1980, 1976-1982.
Dokumentationsmaterial i form av arbetsmaterial och fotografier förvaras i Sörmlands museums arkiv, Nyköping.